

SOPA PER A TOTHOM

CENT ANYS AL SERVEI DELS DESEMPARATS DE GIRONA

L'expressió *estar a la sopa* equival a trobar-se arruïnat o mancat accidentalment de diners. Aquest, però, és només un dels problemes que aclaparen els usuaris del Centre d'Acolliment La Sopa, gent sense sostre i sense llar acostumada a conviure amb la solitud, l'angoixa i el patiment. Són persones marginades i enfonsades en la pobresa més extrema, sovint sense cap autoestima i víctimes d'alguna patologia mental o addicció.

JOSEP PASTELLS > TEXT
MARÇAL MOLAS > FOTOS

Per desesperades que siguin les seves circumstàncies, per freqüents que siguin les seves recaigudes o els seus retrocessos en la lluita per reinserir-se, al barri vell de Girona aquestes persones marginades sempre hi trobaran un espai vital on professionals qualificats escoltaran la seva història i faran tot el possible per ajudar-los a recuperar la dignitat.

L'associació La Caritat, impulsada per l'Ajuntament i el bisbat per «socórrer els pobres i desvalguts i evitar la mendicitat», va entrar en servei el 10 de març de 1910, aviat farà cent anys. Tot i que al principi era només un menjador, al cap d'uns anys va

començar a acollir transeünts. A partir del 1916 l'edifici va ser batejat popularment amb el nom de *La Sopa* perquè la gent hi anava amb un bol a buscar sopa i després se la menjaven a la plaça dels Apòstols. L'any 1981, el centre va passar a ser una fundació pública i ara fa vuit anys va posar fi al conveni que mantenia amb la Companyia de Filles de la Caritat de Sant Vicenç de Paül. Actualment, La Sopa és

L'edifici va ser batejat amb el nom de La Sopa perquè la gent hi anava amb un bol a buscar sopa i després se la menjaven a la plaça dels Apòstols

gestionada per un consorci que aplega nou institucions. La seva finalitat és «prestar serveis de caràcter social i assistencial a la població mancada d'habitatge i/o en situació de pobresa severa o exclusió», segons afirmen els estatuts del consorci. No es tracta només d'una simple prestació de serveis, sinó també de realitzar un esforç per entendre les persones ateses en la seva globalitat i complexitat. I si treballar a favor d'un col·lectiu que viu una crisi permanent ja és una tasca difícil, fer-ho en plena recessió econòmica, en què es multiplica la demanda per satisfer necessitats bàsiques, és quasi tan complicat com repetir el miracle dels pans i els peixos.

>> Un dels àpats diaris a La Sopa, sempre plens de caliu i activitat.

Sovint identifiquem la pobresa extrema amb casos de penúria material situats als marges o gairebé fora de l'estructura social. Tendim a pensar que les situacions d'exclusió són provocades pel baix nivell educatiu, la incapacitat o la idiosincràsia de les persones afectades, però poques vegades ens plantejem que la pobresa pot tenir causes estructurals i que pot ser producte del mal funcionament d'un engranatge que, avui més que mai, es fonamenta en un bé tan escàs com el treball. Tot i que el procés pel qual una persona acaba vivint al carrer acostuma a ser llarg i penós, complex i gens susceptible de ser reduït a uniformitzacions, sempre va lligat a una desvinculació del mercat laboral que, en general, té poc a veure amb les capacitats o els mèrits dels afectats.

L'atur, la depressió, l'alcohol...

El col·lectiu que pateix situacions precàries és tan divers i heterogeni que no tindria gaire sentit referir-nos a un procés comú, però sí que podem esbossar un cas prototípic. Un home de 43 anys és acomiadat de l'empresa on treballava. Amb l'atur l'envaeix el desànim i, més endavant, quan constata que no troba feina, cau en un estat molt proper a

La pobresa pot tenir causes estructurals i pot ser producte del mal funcionament d'un engranatge que es fonamenta en un bé tan escàs com és el treball

HISTÒRIES A L'OMBRA DELS LLEDONERS

Visitar La Sopa equival a trobar-se amb més d'un rostre ple de ràbia i abatiment, però també amb mirades que encara contenen alguna porció d'esperança. La vida quotidiana transcorre amb lentitud, al ritme marcat per les campanades de la Catedral. La majoria dels usuaris es netegen la roba, ajuden a parar i desparar taula o col·laboren d'alguna manera en les tasques d'una llar provisional que els ajuda a familiaritzar-se amb els aspectes més senzills de la convivència. Entre els dos menjadors (el de dalt, amb disset places, l'ocupa la gent gran, una família i les víctimes de violència de gènere), cada dia hi dinen 125 persones. A l'hora de sopar, aquesta xifra es redueix a 70, perquè

molts dels que hi dinen s'enduen un entrepà per al vespre. Els àpats generen els moments de màxima activitat, però a les tres plantes de l'edifici sempre hi ha molta vida, encara que sigui amarada de tristesa. Una dona ja gran llegeix tranquil·lament una revista; un home que amb prou feines deu superar els trenta anys consulta la llista de beneficiaris dels pisos tutelats mentre s'espera per entrar al despatx de la directora; dos homes de mitjana edat, asseguts al menjador col·lectiu, conversen en veu molt baixa,

quasi xiuxieujant. El fragor dels obrers que treballen en l'ampliació del centre es confon amb el so dels vehicles que circulen per la plaça dels Lledoners, on més d'un turista despistat truca al timbre de La Sopa en imaginar-se que es tracta d'una pensió. La vida avança lentament, però molts dels usuaris tenen la sensació que tot ha anat massa ràpid. Cadascun d'ells té al darrere una història impactant, però molt pocs s'animen a parlar-ne, i si ho fan no són pròdigs en detalls. Potser per això, per coherència amb els relats originals, valdrà més reproduir-los de forma quasi telegràfica:

Javier. 37 anys. Separat, amb un fill. Cuiner d'hotel. Bevia des de molt jove. Als 30 anys va ser acomiadat

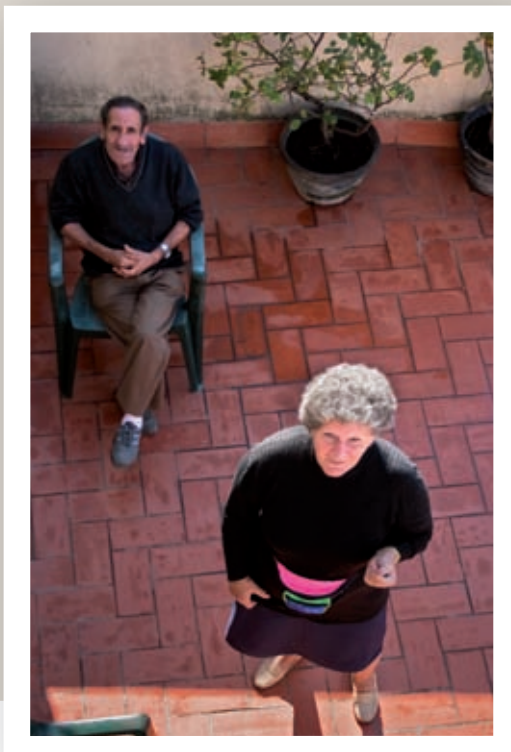
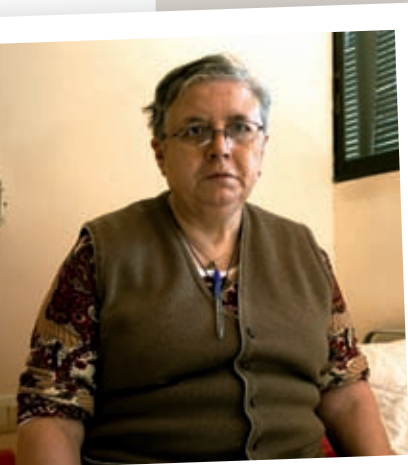
de la feina per problemes amb l'alcohol. La dona el va deixar i acabà al carrer. No acceptava seguir cap tractament; buscava feina però ningú no n'hi donava. Ingressà a la comunitat terapèutica Betel i vuit mesos després arribà a La Sopa. Es posà en tractament per l'addicció, trobà feina a la Fundació Ramon Noguera i ara viu en un pis tutelat que comparteix amb tres usuaris més. No té contacte amb ningú de la seva família i fa dotze anys que no veu el seu fill.

Antonio. 45 anys. Separat. Sempre havia treballat a la construcció. Patia problemes d'alcoholisme. Va trobar una parella, la Daniela, addicta a la cocaïna, i també s'hi va enganxar. Vivien al carrer. Tots dos tenen sida. Després de passar per la unitat de desintoxicació, seguir tractament i romandre quatre mesos a La Sopa i tres mesos més en un pis tutelat, han aconseguit viure tots dos sols en un pis de lloguer. Ell treballa de pintor per a un constructor i ella fa hores de servei domèstic.

Brahim. 32 anys. Solter. Té permís de treball i de residència. Treballava de paleta i vivia amb dos compatriotes. Ha perdut la feina, no té dret a l'atur i ha d'enviar diners a la seva família al Marroc. Viu al carrer, però menja i es dutxa a La Sopa. Està molt neguitós: no troba feina i s'està posant malalt de l'estrès que li provoca tot el que està vivint.

Isabel. 51 anys. Separada, amb tres fills. Pateix una malaltia mental i la seva família no se'n vol fer càrrec. Primer no volia acceptar el tractament, però ara viu en un pis tutelat, es medica i treballa netejant una empresa.

Josep. 61 anys. Força conegut a Girona perquè anys enrere acostumava a exhibir els seus dots de baríton pel carrer. Havia treballat de calderer i a la construcció. Després de quedar-se sense feina va caure en l'alcoholisme. Quan el metge li va dir «O ho deixes o et moriràs» no va tornar a beure ni una gota d'alcohol. Fa tres anys i mig que viu a La Sopa i està esperant plaça en una residència.

>> *El centre disposa de 48 llits, distribuïts en dues plantes.*

la depressió. Com és lògic, l'ambient familiar s'enrareix. No és que la seva dona el culpi de res, però ell se sent avergonyit i es va aïllant de manera gradual. Comença a enganxar-se a l'alcohol. Cada

cop parla menys amb la dona i ja no freqüenta els amics, fins que arriba el dia que deixa de cobrar l'atur i, de cop i volta, es troba sense ingressos ni diners. El següent pas és la separació; tot seguit, una depressió galopant. Un cop trencats els vincles amb la família i els amics, només té dues certeses absolutes: està sol i viu sense sostre i sense llar. En menys de dos anys, ha passat de dur una vida completament normalitzada a convertir-se en un d'aquells individus bruts, pudents i malgirbats que van amunt i avall amb brics de vi, dormen en caixers automàtics i arrosseguen un carretó amb quatre cartrons esbocinats.

És un quadre desolador, però si aquest home viu o es mou per Girona podrà considerar-se una mica menys infortunat: darrere la Catedral, a la plaça dels Lledoners, hi trobarà el Centre d'Acolliment i Serveis Socials La Sopa.

Si hi entra pel carrer Claveria passarà per un pati ple de llimoners, amb un gran xiprer que bé podria simbolitzar l'hospitalitat i el repòs. I és que rere les parets de pedra de l'edifici hi trobarà un lloc per menjar, dutxar-se i dormir. I també un equip d'atenció que intentarà ajudar-lo a millorar les seves condicions de vida. Si bé el perfil d'usuaris del centre correspon a persones, sobretot homes, entre quaranta i cinquanta anys, en risc d'exclusió social i amb problemes amb les drogues o l'alcohol, cada vegada s'hi atén gent més jove que havia treballat sempre però que de cop i volta s'ha quedat sense feina, no pot pagar el lloguer d'una habitació i es veu obligada a viure al carrer. Com que La Sopa només disposa de dotze llits per a transeünts

Cada vegada s'hi atén gent més jove que havia treballat sempre però que de cop i volta s'ha quedat sense feina, no pot pagar el lloguer d'una habitació i es veu obligada a viure al carrer

o itinerants, la seva estada ha de ser forçosament curta: de tres a quinze dies. «Estem molt limitats, no podem acollir tothom», assenyala la directora del centre, Rosa Angelats. Segons ella, cada dia queden fora unes deu persones que no poden rebre ajut, ja que les quaranta-vuit places disponibles estan cobertes contínuament.

Els trenta-sis llits restants es destinen a residents amb pla de treball, una categoria creada «amb l'objectiu de garantir la cobertura de les necessitats bàsiques a persones immerses en processos d'inserció social», explica Angelats. Són els usuaris que busquen feina o habitatge, tramiten l'accés a prestacions econòmiques de subsistència o reben tractaments especialitzats per drogues, alcohol, sida o malalties mentals, sense oblidar-nos dels

>> *Els acollits mengen i fan cua amb una disciplina plena de dignitat.*

ans (30), gambians (27), portuguesos (21), polonesos (20) i ucraïnesos (18). Una altra dada molt significativa, que confirma la tendència dels anys anteriors, és que 653 dels usuaris del 2008 eren reincidents. En aquest sentit, la directora de La Sopa sosté: «Un dels nostres objectius és tallar la roda carter-Sopa-carter, però som conscients que és molt complicat». L'anàlisi de les dades confirma un augment dels casos de gent de més de 50 anys amb deteriorament avançat. Pel que fa als 88 residents amb pla de treball, la majoria va necessitar una mitjana de cinc mesos per recuperar part de l'autonomia perduda. L'estada al centre pot allargar-se més o menys en funció del motiu. «Els que tenen problemes de salut no se'n van fins que es recuperen, els addictes es queden mentre dura el tractament i els que pateixen una manca de recursos econòmics,

fins que se'ls acaben de tramitar les pensions», apunta Angelats.

A més dels 48 llits, La Sopa disposa de tres pisos tutelats on viuen tretze persones que intenten accedir a un habitatge normalitzat. Es tracta que siguin capaces de preparar-se el menjar, tenir cura de la neteja, fer la compra, rentar-se la roba, prendre's la medicació i, en definitiva, adquirir uns hàbits d'autonomia. «Són usuaris que ja tenen certs recursos i habilitats. Estan acostumats a viure sols i els obliguem a conviure amb altra gent», destaca Rosa Angelats. L'any 2008, el programa de pisos d'inclusió social va beneficiar 29 persones, onze de les quals van aconseguir independitzar-se, i totes –menys dues, que van recaure en l'alcoholisme– van assolir els objectius fixats.

immigrants pendents de processos administratius. El pla de treball també beneficia la gent gran –usuaris crònics als quals es tramita una plaça en pisos tutelats o en la xarxa de residències públiques–, les famílies sense recursos i les víctimes de violència de gènere.

Un 70% d'estrangers

En conjunt, al llarg del 2008 es van allotjar a La Sopa 1.204 persones: 100 dones, 1.086 homes i 18 menors. Gairebé el 70% eren estrangers, amb un clar predomini de marroquins (370), algerians (87) i romanesos (64). A molta més distància trobem els itali-

**De les 1.204
persones
allotjades
el 2008,
100 eren dones
i 18 menors.
El 70% eren
estrangers**

>> Un dels usuaris llegeix un diari a la biblioteca del centre.

Angelats, que assegura que l'efecte embut provocat per les escasses vies de sortida disponibles i l'increment en el nombre d'usuaris es podria evitar amb «iniciatives públiques i privades que facilitin la

casos han acabat vivint al carrer per una sèrie de circumstàncies que no han escollit. Si som capaços de veure més enllà de les aparences, potser ja no els mirarem com si fossin indignes i repulsius i començarem a conèixer-los pel seu nom, escoltarem la seva història i els ajudarem a recuperar uns drets que ja fa massa temps que estan apartats.

Josep Pastells és periodista.

>> Rosa Angelats, directora del centre.

La directora del centre d'acolliment preveu que aviat disposaran de dos habitatges més, i pronostica: «El futur del nostre servei passa pels pisos, les miniresidències per a deu o dotze persones i les pensions tutelades. L'objectiu ha de ser oferir un tracte més individual, amb més caliu, perquè cada persona pugui avançar cap a la major normalització possible en la seva vida a partir de les seves capacitats i potencialitats».

Aquest 2010, quan finalitzin les obres d'ampliació i remodelació, també entrarà en funcionament un centre de primera acollida que estarà obert les 24 hores del dia i tindrà capacitat per a trenta persones. «Serà un nou recurs de baixa exigència, basat en criteris de màxima flexibilitat, que servirà d'ajuda per als casos més crònics de gent que viu i dorm al carrer», apunta

sortida, en condicions dignes, al mercat de treball i a formes d'habitatge autònom, mitjançant programes d'inserció laboral i formació». Mentrestant, el consorci seguirà cercant noves fórmules per assegurar la integració social d'unes persones que aspiren, a més de millorar la seva situació, a viure en un entorn on se sentin acceptades. La resta de ciutadans, per tant, juguem un paper fonamental en una tasca que només es podrà dur a terme si deixem de veure'ls com elements nocius i molestos i entenem que en la majoria dels

«El futur de La Sopa passa també per pisos i miniresidències externes»

